

การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู

Teacher's Spiritual Cultivation

ทัศนาศรี ประสานตรี¹

Tatsana Prasantree¹

บทคัดย่อ

การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู เป็นการทำให้ครูมีพฤติกรรมหรือลักษณะการแสดงออก ที่ทำให้ศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า โดยการอบรม สั่งสอน ให้มีความรู้ คุณธรรม ฝังใจด้านความดี ไม่เห็นแก่ตัว และมองเห็นจิตของผู้อื่น ในการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู ควรดำเนินการ 7 ด้าน คือ 1) ด้านความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ 2) ด้านความรับผิดชอบหรือการปฏิบัติตามหน้าที่ 3) ด้านความรักศรัทธาในวิชาชีพครู 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านความเสียสละและความอดทน 6) การมีมนุษยสัมพันธ์ และ 7) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

คำสำคัญ : การปลูกฝัง จิตวิญญาณความเป็นครู

ABSTRACT

Teacher's spiritual cultivation affects teacher's behavior and expressiveness, and also performed progress by instructing them to have knowledge, ethics, goodness and being humanitarians. Teacher's spiritual cultivation should be implemented in 8 aspects as follows: 1) obligingness, 2) responsibility, 3) teacher profession's admiration, 4) morality and ethics, 5) sacrifice and patience, 6) interpersonal relation, and 7) good role modle.

Keywords : Cultivation, Spiritual Teacher's

¹ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม, Ph.D. Assistant Professor Faculty of Education, Nakhon Phanom University

*ผู้ติดต่อ, อีเมล: ทัศนาศรี ประสานตรี, prasantri@hotmail.com

รับเมื่อ 13 พฤศจิกายน 2561 แก้ไข 21 เมษายน 2562 ตอบรับเมื่อ 22 เมษายน 2562

บทนำ

โลกมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว กระแสโลกาภิวัตน์ได้เข้ามาอิทธิพลต่อหลาย ๆ ประการในสังคม ไม่เว้นแต่ระบบการศึกษาที่มีการปรับเปลี่ยนไปตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก เพื่อก่อให้เกิดความทันสมัยในองค์ความรู้ และสอดคล้องต่อผู้ศึกษาและยังมีส่วนช่วยดึงดูดให้ผู้สนใจเข้ามาศึกษาและนำองค์ความรู้ไปใช้เพื่อเกิดประโยชน์ต่อไป

การศึกษาเป็นการสร้างและเพิ่มพูนความรู้และความคิดของบุคคล เพื่อให้สามารถปรับตัวได้ในสภาพแวดล้อม ที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตของคนในประเทศ ประเทศจะพัฒนาได้มากเมื่อประชาชนในประเทศมีความรู้ความสามารถมาก ประเทศจึงต้องส่งเสริมการศึกษาหาความรู้ของประชาชน การศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญสำหรับชีวิตของเราทุกคน และเป็นสิ่งที่ทุกคนแสวงหาองค์ความรู้เพื่อมาใช้ในการดำเนินชีวิต การทำงาน และการสร้างความสำเร็จให้กับชีวิตของเราทุกคน เราปฏิเสธไม่ได้ว่าการศึกษามีอิทธิพลต่อสังคมโลกในปัจจุบัน การศึกษาเป็นกระบวนการเรียนรู้จากการได้รับการถ่ายทอดจากครูหรือจากสื่อใด ๆ ไปสู่ผู้เรียน เพื่อให้ได้รับความรู้ความเข้าใจในเรื่องต่าง ๆ ซึ่งความรู้เหล่านี้จะสามารถนำไปใช้ประโยชน์พัฒนาให้ประชาชนได้เติบโตทั้งทางด้านสติปัญญา ควบคู่ไปกับคุณธรรมจริยธรรม และสามารถดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นในสังคมและประเทศได้อย่างมีความสุข

ประเทศไทยเป็นหนึ่งในหลายประเทศที่ให้ความสำคัญในการพัฒนาศักยภาพของครูให้มีสมรรถนะและมีความสามารถที่เพียงพอต่อการจัดการเรียนการสอนและการพัฒนาประเทศ ดังจะเห็นได้จากตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 เป็นต้นมา ได้มีการปฏิรูประบบการศึกษาไทยไม่ว่าจะเป็นครู คุรุสภา และบุคลากรการศึกษา โดยเป็นการปฏิรูปครูทั้งระบบ โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนในยุคศตวรรษที่ 21 กระบวนการเรียนการสอนมีการเปลี่ยนแปลงโดยผู้เรียนจะเรียนด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารที่ทันสมัย และสามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้อย่างรวดเร็ว จนทำให้วิธีการสอนแบบเดิม ๆ ไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ การปรับเปลี่ยนวิธีการสอนและการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู จึงเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับครู โดยพึงตระหนักว่าคุณภาพการศึกษาขึ้นอยู่กับคุณภาพครูเป็นหลัก เมื่อสังคม

โลกเปลี่ยนไปผู้เรียนไม่ได้เรียนรู้จากสถานศึกษาเพียงแห่งเดียว แต่สามารถเรียนรู้ได้จากแหล่งเรียนรู้นอกที่เป็นสังคมรอบตัว โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากอินเทอร์เน็ต บทบาทของครูไทยจึงต้องเปลี่ยนแปลงตามไปด้วย (ภาสกร เรืองรอง และคณะ, 2556, หน้า 1) คือ ครูต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ทดลองด้วยตนเอง (วิภาพรณพินลา, 2559, หน้า 23) รวมทั้งสอนให้รู้จักการคิดสร้างสรรค์ คือ คิดใหม่โดยไม่ซ้ำกับใคร (ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์, 2559, หน้า 1)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564 เป็นแผนเพื่อเตรียมคนในสังคมไทยให้มีทักษะในการดำรงชีวิตสำหรับโลกศตวรรษที่ 21 โดยมีแนวทางการพัฒนาที่สำคัญ คือ การปรับเปลี่ยนการคิด การพัฒนาศักยภาพคนให้มีความรู้ ทักษะความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม (กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์, 2558, หน้า 3) และความสามารถในการดำรงชีวิตอย่างมีคุณค่า ซึ่งจะส่งผลให้คนไทยได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพสูงตามมาตรฐานสากล และสามารถเรียนรู้ด้วยตนเองอย่างต่อเนื่อง ให้มีผลคะแนนสอบ PISA ในแต่ละวิชาไม่ต่ำกว่า 500 ใช้อินเทอร์เน็ตเพื่อการอ่านหาความรู้เพิ่มขึ้น และคนไทยอ่านหนังสือเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 85 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 66) ในการพัฒนาการศึกษาโดยยึดคนเป็นศูนย์กลาง เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนภายใต้การเปลี่ยนแปลง ทั้งภายในและภายนอกประเทศ นอกจากนี้ยังมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนและสร้างสังคมการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ อันก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลและของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการให้พัฒนาการศึกษาของประเทศอย่างเร่งด่วน โดยเร่งรัดระบบการผลิตและพัฒนาครู ให้สามารถจัดการเรียนการสอนตามหลักสูตรปัจจุบันและรองรับหลักสูตรใหม่ ให้เป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา และมาตรฐานวิชาชีพครูตามที่คุรุสภากำหนด

การให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งและผู้ที่มีหน้าที่ให้การศึกษาก็คือครู ดังนั้น ครูถือเป็นวิชาชีพที่มีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา (อาภารัตน์ ราชพัฒน์, 2554, หน้า 17) การพัฒนาคุณภาพของคน การพัฒนาชุมชนและการพัฒนาประเทศให้เจริญก้าวหน้าต่อไปในอนาคต ครูเป็นบุคลากรที่มีบทบาทสำคัญในการจัดการศึกษา คุณภาพของครู

จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะครูที่มีคุณภาพจะส่งผลต่อผู้เรียนที่มีคุณภาพ (พชรวิทย์ จันทรศิริสิริ, 2560, หน้า 147) หากประเทศใดที่มีครูที่มีคุณภาพ ย่อมเป็นเครื่องชี้วัดได้ว่าแนวโน้มคนในประเทศนั้นจะมีคุณภาพ ประเทศไทยให้ความสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของครูให้มีสาระความรู้และสมรรถนะที่ผ่านมาได้มีการพัฒนาครู คุุณาจารย์ และบุคลากรการศึกษา โดยผ่านระบบการผลิตครู การพัฒนาครู การควบคุมวิชาชีพครู และการบริหารงานบุคคล ส่วนของระบบการผลิตครูนั้น ได้มีการปรับหลักสูตรที่ใช้ในการผลิตครูที่เป็นผู้สอนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นหลักสูตรที่ใช้เวลาเรียน 5 ปี

นโยบายคณะรัฐมนตรีที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 สำหรับนโยบายด้านการศึกษาและเรียนรู้ การทำนุบำรุงศาสนา ศิลปะและวัฒนธรรมที่ให้ความสำคัญกับครู จะพัฒนาระบบการผลิตพัฒนาครูที่มีคุณภาพ และจิตวิญญาณของความเป็นครู เน้นครูผู้สอนให้มีคุณวุฒิตรงตามวิชาที่สอน นำเทคโนโลยีสารสนเทศและเครื่องมือที่เหมาะสมมาใช้ในการเรียนการสอน เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยครูหรือเพื่อการเรียนรู้ด้วยตนเอง เช่น การเรียนทางไกล การเรียนโดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ (สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, 2557, หน้า 4) ครูเป็นบุคคลสำคัญที่สุดที่จะส่งผลต่อคุณภาพการเรียนการสอน และคุณภาพของผู้เรียน คุณลักษณะของครูต้องเป็นผู้ที่มีความรอบรู้มากขึ้น มีความเป็นครูมืออาชีพ มีความสามารถและศักยภาพสูง เป็นผู้ที่ใช้นวัตกรรมการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ผลดีด้วยการเรียนรู้ตามที่ต้องการ และเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้เรียนในการเข้าสู่โลกของการทำงาน ครูควรเป็นผู้รักในวิชาชีพครู มีชีวิตที่เรียบง่ายและมีจิตวิญญาณของความเป็นครู (สุริยา ช้องเสนาะ, 2557, หน้า 1) การสร้างมาตรการจูงใจให้ผู้มีศักยภาพสูงเข้ามาเป็นครู ปรับระบบประเมินวิทยฐานะทางวิชาชีพให้เชื่อมโยงกับพัฒนาการและผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน และสร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนที่เป็นการพัฒนาสมรรถนะของครูอย่างต่อเนื่อง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559, หน้า 69)

เนื้อหา

ครูเป็นผู้ให้การศึกษา มีความสำคัญต่อการสร้างคุณภาพประชาชนในสังคมและในประเทศ ซึ่งส่งผลต่อความสำเร็จในการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การศึกษา

วัฒนธรรม วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม ดังนั้นวิชาชีพครูจึงควรเป็นที่รวมของคนเก่ง คนดี สามารถเป็นต้นแบบทางคุณธรรม จริยธรรม การประพฤติปฏิบัติตน การดำรงชีวิต และการขึ้นนำสังคมไปในทางที่เหมาะสม บทบาทของครูยุคใหม่คือ การทำหน้าที่เป็นผู้สนับสนุนช่วยเหลือผู้เรียนให้พัฒนาตนเองให้ได้เต็มศักยภาพ และส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพราะเทคโนโลยีในทุกวันนี้มีการเปลี่ยนแปลงรวดเร็วและล้ำสมัย ผู้คนในยุคใหม่จึงต้องเรียนรู้สิ่งใหม่ตลอดเวลา ดังนั้น ครูต้องปรับตัวให้เข้ากับเทคโนโลยีและคอยแนะนำแนวทางการใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับผู้เรียนอย่างเข้าใจ และพร้อมที่จะทุ่มเทวิชาความรู้ ด้วยวิธีการสมัยใหม่ตามธรรมชาติของการเปลี่ยนแปลง (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2557, หน้า 5)

ครูเป็นผู้ประกอบวิชาชีพที่ทำหน้าที่สอน อบรมสั่งสอน สามารถถ่ายทอดความรู้ เชื่อมโยงให้ผู้เรียนเข้าใจ ส่งเสริมและช่วยเหลือให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ ในสถานศึกษา ปฐมวัยขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาที่ต่ำกว่าปริญญาทั้งของรัฐและเอกชน (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550, หน้า 6; ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 225; ราชกิจจานุเบกษา, 2556, หน้า 65; กฤษฎี ยืนสุข, 2560, หน้า 24) คำว่า วิชาชีพ หรือภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Profession” ซึ่งหมายถึงอาชีพวิชาชีพผู้มืออาชีพเดียวกันที่ได้รับค่าตอบแทน โดยเฉพาะอย่างยิ่งจะต้องเป็นอาชีพที่ต้องการการศึกษาและฝึกอบรมในระดับสูง ผู้ประกอบอาชีพจะต้องมีความรู้ (กฤษฎี ยืนสุข, 2560, หน้า 33) และทักษะในการประกอบอาชีพนั้น ๆ อันเป็นผลที่ได้มาจากการฝึกอบรมหรือการศึกษาตรงตามสาขาอาชีพ นอกจากนี้ผู้ประกอบอาชีพจะต้องยึดมั่นอยู่กับกฎเกณฑ์ของการประกอบอาชีพปฏิบัติตน และให้บริการด้วยจิตสำนึกในวิชาชีพ การสร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาชีพ (ยนต์ ชุ่มจิต, 2550, หน้า 30-32; Sayer, 1996, p. 18) ในชีวิตของคนเราถือว่า บิดามารดาเป็นผู้มีพระคุณอันสูงสุด รองลงมาก็คือ ครูที่ทำหน้าที่อบรม สั่งสอนให้ผู้เรียนเป็นคนดี ถ่ายทอดวิชาความรู้ ให้ความรัก ให้ความเมตตา มีความห่วงใยและเสียสละเพื่อลูก (จันทรชลิ มาพุทธ, 2561, หน้า 3) ครูจึงนับเป็นปูชนียบุคคล เป็นผู้มีความสำคัญอย่างยิ่งในจัดการศึกษา (มาซีเต๊ะ ปีมา, 2559, หน้า 4) ทั้งในด้านวิชาการและประสบการณ์ อันเป็นหนทางแห่งการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเอง การสั่งสอนเป็นคำสั่งที่ให้ผู้เรียนต้องทำต้องปฏิบัติ

ตามเป็นข้อแนะนำ ครูเป็นผู้ที่มีความหมายและพลังอำนาจมากที่สุดในห้องเรียนและเป็นผู้ที่มีความสำคัญต่อคุณภาพการศึกษา ทั้งนี้เพราะคุณภาพของผู้เรียนขึ้นอยู่กับคุณภาพของครู และครูจึงเป็นปัจจัยสำคัญในระดับโรงเรียนที่ส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนมากที่สุด (พิณสุตา สิริรังษศิริ, 2557, หน้า 6) วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพชั้นสูงที่สำคัญและมีบทบาทมากในการพัฒนาคนและพัฒนาชาติ เป็นผู้ที่มีพร้อมซึ่งมีความฉลาดรอบรู้คู่ความดี เป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการถ่ายทอดความรู้ และความดีจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่งของสังคม เป็นแบบอย่างของคนทั่วไปในด้านความประพฤติและคุณธรรมที่สำคัญคือมีจิตวิญญาณความเป็นครู (พระสุขุม สุขวฑฒโก, 2559, หน้า 33) แต่ด้วยบริบทของการเป็นครูที่เปลี่ยนแปลง

ค่านิยมเปลี่ยนไปตามสังคมบริโภคนิยม เกิดวิกฤตในวิชาชีพครู คนเก่ง คนดีไม่เลือกเรียนครู ครูขาดจิตวิญญาณความเป็นครู (กัตติกา ภูพานาม และสมพงษ์ พันธุ์รัตน์, 2560, หน้า 249) หลักสูตรและสถาบันผลิตครูไม่สามารถปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครูให้กับผู้เรียนได้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อคุณลักษณะของครู เช่น ความรัก เมตตาต่อศิษย์ การเป็นแบบอย่างที่ดี ความรับผิดชอบต่อหน้าที่ จิตสาธารณะ เป็นต้น (สุพิชญา โคทวิ, 2557, หน้า 4) ดังนั้น การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู คงจะส่งผลให้ วิชาชีพครูเป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลและเป็นวิชาชีพชั้นสูง นักวิชาการหลายคนได้จำแนกองค์ประกอบของจิตวิญญาณความเป็นครูที่แตกต่างกัน ดังนั้น ผู้เขียนจึงได้สังเคราะห์งาน ปราชญ์ตามตาราง ดังนี้

ตาราง 1 การสังเคราะห์จิตวิญญาณความเป็นครู

จิตวิญญาณของครู	ด้านความรัก ความเมตตาต่อศิษย์	ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่	ด้านความรักศรัทธาในวิชาชีพครู	ด้านคุณธรรมจริยธรรม	ด้านความเสียสละ/ความอดทน	ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์	ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์
นักวิชาการ							
ณัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ (2553, หน้า 26)	/	/	/	-	/	-	/
ภาวัต ตั้งเพชรเตโช (2556, หน้า 5)	/	-	/	/	/	-	/
สุพิชญา โคทวิ (2558, หน้า 8)	-	/	/	/	-	-	/
วัลนิกา ฉลากบาง (2559, หน้า 125)	-	/	/	/	-	-	/
อมรรัตน์ แก่นสาร (2560, หน้า 11-12)	/	/	/	/	-	/	/

จากตาราง 1 เมื่อสังเคราะห์องค์ประกอบของนักวิชาการเกี่ยวกับจิตวิญญาณความเป็นครู สามารถจำแนกองค์ประกอบได้ 7 ด้าน คือ 1) ด้านความรัก ความเมตตา 2) ด้านความรับผิดชอบต่อหน้าที่ 3) ด้านความรักศรัทธาในวิชาชีพครู 4) ด้านคุณธรรมจริยธรรม 5) ด้านความเสียสละและความอดทน 6) การมีมนุษยสัมพันธ์ และ 7) ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ดังนั้น ผู้ที่จะมาเป็นครูควรได้รับการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู คือการทำให้ครูมีพฤติกรรมหรือลักษณะการ แสดงออก ที่ทำให้ศิษย์มีความเจริญก้าวหน้า โดยการอบรมสั่งสอน ให้มีความรู้ คุณธรรม ฝังใจด้านความดี ไม่เห็นแก่ตัว มองเห็นจิตของผู้อื่น ในการปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู ควรดำเนินการ ดังนี้

1. ด้านความรัก ความเมตตาต่อศิษย์

ความ คือ เรื่อง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 231) สำหรับคำว่า รัก คือ มีใจผูกพันด้วยความห่วงใย (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 938) ดังนั้น คำว่าความรักก็คือเรื่องใจผูกพันด้วยความห่วงใย

การปลูกฝังด้านความรักความเมตตาต่อศิษย์ เป็นการปลูกฝังให้ครูมีใจความผูกพันด้วยความห่วงใยศิษย์ ครูสามารถแนะนำให้กำลังใจแก่ศิษย์ทุกคนได้ มีใจเป็นกลางปฏิบัติตนต่อศิษย์ โดยเท่าเทียมกัน มีจิตใจโอบอ้อมอารี ความรักต่อศิษย์เปรียบเทียบกับสามเหลี่ยม ซึ่งสามด้านที่ประกอบด้วย 1) ความสนิทสนม 2) ความหลงใหล 3) ความผูกพัน สำหรับความเมตตาต่อศิษย์ เป็นการแสดงความสงสาร ความปรารถนาที่ดี

จะให้ศิษย์พันธุข์ มีแต่ความสุข มีไมตรีจิตปราศจากกิเลส ทั้งปวง ความเมตตาเป็นหลักธรรมให้คนเรานำมาประพฤติปฏิบัติ ในสิ่งที่ถูกต้องดีงาม มีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่น (สายไหม ศรีโกศา, 2549, หน้า 10) ครูที่มีความเมตตาอยู่เสมอย่อมได้รับประโยชน์หลายอย่าง คือ เป็นผู้ไม่มีกังวล หลับง่าย จิตใจเป็นสุข หน้าตายิ้มแย้มแจ่มใส ประกายตาสงบและแจ่มใส ผิวพรรณผ่องใส เป็นที่รักของคนทั่วไป (ฉวีวงศ์ ศรีสุวรรณ, 2549, หน้า 118) ถ้าหากครูทุกคนมีความรักและเมตตาต่อศิษย์ ทั้งทางกาย วาจาและใจ การล่วงละเมิดศีล 5 ก็จะไม่เกิดขึ้น สังคมก็จะสงบสุข

2. ด้านความรับผิดชอบ

รับผิดชอบ คือ ยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการ ที่ตนได้ทำลงไป หรือ ที่อยู่ใน ความดูแล ของ ตน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 944) การปลุกฝังให้ครู มีความรับผิดชอบ คือ การให้ครูยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดี ในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ในความดูแลของตน เช่น รับผิดชอบเรื่องครูประจำชั้น วิชาที่สอน งานที่ได้มอบหมาย เพื่อให้งานสำเร็จลุล่วงตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้ (วีระพร บำรุงผล, 2548, หน้า 13; พรทิพย์ นิ่มแสง, 2549, หน้า 7)

ความรับผิดชอบเป็นลักษณะความเป็นพลเมืองดี ที่สำคัญอย่างยิ่ง เป็นปัจจัยอันสำคัญที่ช่วยให้ทำงานทุกอย่าง สำเร็จตามเป้าหมายทันเวลา ได้รับการยกย่องให้สังคม เป็นระเบียบและสงบสุข ความรับผิดชอบเป็นลักษณะของ ความเป็นพลเมืองอย่างหนึ่งนอกจากความมีวินัยทางสังคม ความเอื้อเฟื้อและความเกรงใจเนื่องจากความรับผิดชอบ เป็นลักษณะนิสัยของบุคคล ซึ่งเป็นเครื่องผลักดันให้บุคคล ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ เคารพสิทธิของผู้อื่น ทำตามหน้าที่ ของตนและมีความซื่อสัตย์สุจริต การเป็นคนมีความรับผิดชอบ นี้สอดคล้องกับหลักเกณฑ์ของสังคม โดยไม่ต้องมีการบังคับ จากผู้อื่น ไม่ทำให้เป็นต้นเหตุของความเสื่อมและความเสียหาย แก่ส่วนรวม ทำให้เกิดความก้าวหน้าสงบสุขเรียบร้อยแก่สังคม

ความรับผิดชอบของครู ซึ่งทัศนาศาสตร์ (2556, หน้า 174-175) ได้แบ่งความรับผิดชอบออกเป็น 5 ด้าน ดังนี้

1) ความรับผิดชอบต่อตนเอง เป็นการรับผิดชอบ ในหน้าที่หรืองานที่ได้รับมอบหมาย และการประพฤติตน ที่เหมาะสม ความรับผิดชอบตนเองของครู ควรมีดังนี้ (1) การเรียนการสอน ครูมีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับการเรียน

การสอนโดยตรง หน้าที่สำคัญที่สุดคือทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ เนื้อหาสาระและพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้ใหญ่ที่ดีในอนาคต (2) การจัดทำแผนการสอน ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการจัดทำ แผนการสอนไว้ล่วงหน้า โดยจัดทำทั้งแผนการสอนรายวัน รายสัปดาห์ รายเดือนและรายปี (3) การรักษาสภาพแวดล้อม ให้ปลอดภัย ครูมีหน้าที่รับผิดชอบในการรักษาสภาพแวดล้อม ในโรงเรียนให้มีความปลอดภัย ต้องตระหนักถึงภัยจาก สิ่งแวดล้อม เพราะอาจเป็นอันตรายต่อผู้เรียน อันตรายต่อ การเรียนรู้ของผู้เรียน ดังนั้น ครูต้องสร้างห้องเรียนให้เอื้อต่อ การเรียนรู้ (4) การให้ความช่วยเหลือ ครูผู้สอนที่ดีต้องให้ ความช่วยเหลือและให้คำปรึกษาครูผู้สอนคนอื่นและช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาแก่ผู้นำหรือผู้บริหารในการดำเนินงานนโยบาย และตามระเบียบ กฎหมายทางวิชาการ (5) การติดต่อสื่อสาร ครูต้องมีการสื่อสารเกี่ยวกับการเรียนการสอนของผู้เรียน เพื่อแจ้งให้กับบิดา มารดาหรือผู้ปกครองทราบความก้าวหน้า ของความสำเร็จในการเรียน และรายงานให้ผู้บังคับบัญชาทราบ (6) การประเมินผลการปฏิบัติงาน ครูต้องมีการประเมินผล ในการสอนผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง พร้อมกับรายงานผลการสอบ ของผู้เรียน (7) บันที่การปฏิบัติงานครูต้องมีการบันทึก สิ่งต่าง ๆ เช่น การเข้าร่วมประชุม การติดต่อผู้ปกครองผู้เรียน การประสานงานกับเจ้าหน้าที่ เพื่อใช้เป็นหลักฐานเมื่อเกิด ปัญหาทางกฎหมาย

2) ความรับผิดชอบต่อครอบครัว เป็นการช่วยเหลือ ทางครอบครัว การร่วมกิจกรรมในครอบครัว การช่วยแก้ปัญหา ในครอบครัว และการไม่สร้างความเดือดร้อนมาสู่ครอบครัว

3) ความรับผิดชอบต่อเพื่อน เป็นการไม่เอาเปรียบ เพื่อนครูไม่รังแกเพื่อนครู การให้ความช่วยเหลือในโอกาส อันควรและการมีความรักและความจริงใจต่อเพื่อนครู

4) ความรับผิดชอบต่อชุมชนและสังคม เป็นการเคารพ สิทธิของผู้อื่น การใช้สิทธิหน้าที่ การปฏิบัติตามกฎหมาย การรักษาทริภังคสมบัติของส่วนรวม และการช่วยเหลือแก่ผู้อื่น และให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือผู้อื่น

5) ความรับผิดชอบต่อประเทศชาติ เป็นการปฏิบัติ หน้าที่พลเมืองดีการปฏิบัติตามกฎหมายและการอนุรักษ์ ศิลปวัฒนธรรมรวมถึงทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ

3. ความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู

ความรักคือเรื่องใจผูกพันด้วยความห่วงใย ศรัทธาคือ ความเชื่อ ความเลื่อมใส (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1093) ดังนั้น การปลูกฝังให้ครูมีความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู คือ การให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความห่วงใยต่อบุคคลหรือองค์กรวิชาชีพครูที่สำคัญ คือ การปลูกฝังให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใส ความผูกพันต่อผู้เรียน เพื่อร่วมงาน ผู้นำหรือผู้บริหาร บุคคลอื่นและองค์กรวิชาชีพครู ความรักและศรัทธาเป็นเรื่องซับซ้อนมาก แต่โดยทั่วไปแล้วเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความเชื่อถือและความไว้วางใจของบุคคล ความรักและศรัทธาเป็นวัฒนธรรมอย่างหนึ่งขององค์กรวิชาชีพครู เป็นสิ่งจำเป็นต่อประสิทธิผลขององค์กร เพราะเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและพฤติกรรมของกลุ่มที่มีประสิทธิผล ความรักและศรัทธาเป็นเรื่องละเอียดอ่อนโดยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอย่างช้า ๆ การขาดความรักและศรัทธาจะเป็นตัวกีดกันในการทำงานของหมู่คณะในโรงเรียน ความรักและศรัทธาเป็นความเชื่อที่มีความนับถือ เชื่อมั่นไว้วางใจ โดยไม่มีความเคลือบแคลงสงสัย ปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการสร้างความสัมพันธ์ในกลุ่มที่มีประสิทธิผลขององค์กรวิชาชีพครู ความรักและศรัทธาจะดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมเป็นปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จขององค์กรที่สมบูรณ์ ความรักและศรัทธา คือ จุดเริ่มต้นแห่งความสำเร็จ ความรักและศรัทธา คือ การเปิดประตูแห่งดวงใจของครูซึ่งจะก่อให้เกิดความสามัคคี สังคมใดทำให้สมาชิกมีความรักและศรัทธาในสิ่งเดียวกันได้ สังคมนั้นก็จะเป็่สังคมแห่งความสมานฉันท์กันเป็นอย่างดี ครูเป็นบุคคลที่ต้องสร้างให้เป็นผู้นำ โดยสร้างให้เกิดความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ความรักและศรัทธาเริ่มต้นที่ตัวเขา ความรักและศรัทธาจะดำรงไว้ซึ่งวัฒนธรรมและการกระตุ้นจิตใจ ที่ก่อให้เกิดความมีประสิทธิผลและสนับสนุนความสำเร็จขององค์กรที่สมบูรณ์ สู่เป้าหมายเดียวกันมีความรู้สึกร่วม ความเชื่อถือร่วม ความพยายามร่วมและความสำเร็จร่วม การปลูกฝังเรื่องความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ควรปลูกฝังในเรื่องต่อไปนี้

1) ความรักและศรัทธาที่มีต่อผู้นำ เป็นการปลูกฝังให้ครูทำให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความห่วงใยต่อผู้นำหรือผู้บริหาร เนื่องจากผู้นำเป็นหัวใจ

ในการบริหารงาน ความศรัทธาเริ่มต้นที่ผู้นำ ถ้าผู้นำใช้อำนาจในโรงเรียนด้วยตัวเองความรักและศรัทธาจะไม่เกิดขึ้นได้เลย (Short and Greer, 2002, pp. 51-52) ความรักและศรัทธาเป็นเรื่องละเอียดอ่อน ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของแต่ละบุคคลอย่างช้า ๆ (Kreitner, 1998, pp. 437-438) ความรักและศรัทธาถือเป็นบทบาทหน้าที่ที่สำคัญอย่างหนึ่งของครูที่จะทำให้เกิดความสัมพันธ์กับผู้นำ การสร้างความรักและศรัทธาซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิดจะนำมาซึ่งความพอใจและความสำเร็จตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของโรงเรียนหรือองค์กร ซึ่งผู้นำสามารถสร้างความศรัทธาให้เป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของโรงเรียนหรือองค์กร ด้วยความรักและศรัทธาเป็นวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดทีมงานที่ดี การที่ครูมีขวัญกำลังใจสูงส่งผลในการสร้างผู้เรียนให้มีคุณภาพสูงอีกด้วย เพราะครูกับผู้นำต่างคนก็มีความไว้วางใจกัน ร่วมมือร่วมใจกันในการสร้างความสำเร็จให้โรงเรียนหรือองค์กร ผู้นำที่ประสบผลสำเร็จจะมีวิธีการสร้างความศรัทธาเฉพาะตน แต่ไม่ได้หมายความว่าผู้นำเหล่านั้นไม่มีหลักการงานหรือการสร้างวิสัยทัศน์ ผู้นำที่เป็นผู้นำที่เข้มแข็งจะต้องทราบเป็นอย่างดีในทิศทางการทำงาน ต้องทราบว่าอะไรคือสิ่งที่จำเป็นที่จะไปสู่ความสำเร็จ วัตถุประสงค์ใดที่มีความเป็นไปได้ ที่จะทำให้บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้นำจะต้องเป็นหัวใจในการทำงานร่วมกัน ความรักและศรัทธาของครูที่มีต่อผู้นำต้องเริ่มจากสิ่งที่ถูกต้อง การเป็นบุคคลซื่อสัตย์ สุจริต เป็นคนเปิดเผย มีความชัดเจนเป็นการสร้างความรักและศรัทธา และการให้กำลังใจแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาในเบื้องต้น ความรักและศรัทธาไม่ได้เกิดจากการพูดของผู้นำ ความรักและศรัทธาเป็นผลที่เกิดจากการร่วมกันทำ เกิดจากความผูกพันส่วนตัว และความพึงพอใจ การมีความไว้วางใจ เชื่อมั่นว่าผู้นำจะรักษาคำพูด ทำตามสัญญา มีความซื่อสัตย์ และการกระทำเพื่อผลประโยชน์ของครูอย่างดีที่สุด

2) ความรักและศรัทธาที่มีต่อเพื่อนครู เป็นการปลูกฝังให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความห่วงใยต่อเพื่อนครู การที่ครูมีความเชื่อถือว่าเพื่อนครูในโรงเรียนมีความเป็นมิตรที่ดีต่อกัน สามารถพึ่งพาซึ่งกันและกันสามารถทำงานร่วมกันได้ดี และต่างก็เชื่อมั่นในคำพูดความซื่อสัตย์และศักดิ์ศรีของเพื่อนครูด้วยกัน การช่วยเหลือกันเป็นการที่เปิดโอกาสให้ผู้ประกอบวิชาชีพครูเข้ามาช่วยเหลือสนับสนุนทำประโยชน์การป้องกันและการช่วยเหลือแก้ไข

ปัญหาทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคมและด้านสติปัญญา เพื่อให้เพื่อนครูเป็นคนดีคนเก่ง ปลอดภัยจากสารเสพติดและมีความสุขในการดำรงชีวิตในสังคม เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ ดังนั้น ผู้ประกอบวิชาชีพครูควรให้ความรักและศรัทธาต่อเพื่อนครู

3) ความรักและศรัทธาของครูที่มีต่อโรงเรียนเป็นการปลุกฝังให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความหวังใจต่อโรงเรียน การที่ครูมีความเชื่อถือและไว้วางใจว่าโรงเรียนจะสามารถจัดการศึกษาให้ผู้เรียนได้อย่างดีที่สุด ผู้นำจะบริหารงานด้วยความยุติธรรม และดำเนินการเพื่อประโยชน์สูงสุดของครูและนักเรียน ครูจะมีความรักและศรัทธาในผู้นำเหมือนกับความรักและศรัทธาในโรงเรียน และถ้าผู้นำประสบความสำเร็จในการพัฒนาบรรยากาศของความรักและศรัทธาที่มีต่อโรงเรียนก็จะเกิดขึ้นได้ ครูจะมีความรักและศรัทธาในครูคนอื่น ๆ ในที่สุดถ้าครูมีความรักและศรัทธาซึ่งกันและกันแล้ว ก็จะมี ความเชื่อถือและความไว้วางใจในโรงเรียนด้วย ดังนั้น ถ้าผู้นำควรแสดงบทบาทภาวะผู้นำและการใช้อำนาจที่ถูกต้องเหมาะสมก็จะสามารถสร้างความรักและศรัทธาของครูได้ ก็จะทำให้ครูมีความรักและศรัทธาในโรงเรียน ผู้นำสามารถสร้างความรักและศรัทธาได้ โดยการเปิดเผย จริงใจสร้างและความมั่นใจ เพราะบทบาทของผู้นำสัมพันธ์กับความรักและศรัทธาในโรงเรียน ผู้นำเป็นสัญลักษณ์ของโรงเรียน

4) ความรักและศรัทธาที่มีต่อองค์วิชาชีพครูเป็นการปลุกฝังให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความหวังใจต่อองค์วิชาชีพครู ได้แก่ ครูสภา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่กำหนดมาตรฐานวิชาชีพ ออกและเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพกำกับดูแลการปฏิบัติตามมาตรฐานและจรรยาบรรณของวิชาชีพและการพัฒนาวิชาชีพนอกจากนี้ยังมีสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการและสวัสดิภาพครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริมสวัสดิการสวัสดิภาพ ความมั่นคงของผู้ประกอบวิชาชีพ และผู้ปฏิบัติงานด้านการศึกษา รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาของกระทรวงการศึกษา ดังนั้น ครูควรแสดงออกโดยการให้การสนับสนุนการดำเนินงานขององค์วิชาชีพครูหรือเป็นการเกื้อกูลองค์กร แสดงออกถึงความเห็นใจ ช่วยเหลือซึ่งกันและกันความเอาใจใส่ เห็นคุณค่า จะทำให้มีความผูกพัน

ระหว่างครูกับองค์วิชาชีพครู ทำให้ครูมีความรู้สึกเป็นส่วนร่วมในองค์วิชาชีพครู โดยการสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กร เช่น การให้คำแนะนำ การให้สิ่งของ การประเมินเพื่อปรับปรุงให้ดีขึ้น การช่วยเหลือ การให้ความคิดเห็น และการให้ข้อมูลข่าวสาร

4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม

การปลุกฝังด้านคุณธรรม จริยธรรม ดังนี้

1) ขยัน คือ ทำงานอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 166) การปลุกฝังให้ครูขยัน คือ การให้ครูปฏิบัติหน้าที่ในการสอนหรืองานที่ได้รับมอบหมายอย่างแข็งขัน ไม่ปล่อยปละละเลย มีความตั้งใจเพียรพยายามทำหน้าที่อย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ ไม่ทอดทิ้งเมื่อพบอุปสรรค ความขยันต้องควบคู่กับการใช้ปัญญาแก้ปัญหาจนเกิดผลสำเร็จตามความมุ่งหมาย ผู้ที่มีความขยันคือ ผู้ที่ตั้งใจทำอย่างจริงจังต่อเนื่อง ในเรื่องที่ถูกที่ควร เป็นคนสูงส่ง มีความพยายาม กล้าเผชิญอุปสรรค รั้งงานสอนตั้งใจอบรมสั่งสอนศิษย์อย่างจริงจัง

2) ประหยัด คือ ยับยั้ง ระมัดระวัง (ราชบัณฑิตยสถาน,

2546, หน้า 667) การปลุกฝังให้ครูประหยัด คือการให้ครูรู้จักระมัดระวังการเงิน การใช้ทรัพย์สิน สิ่งของให้เกิดประโยชน์คุ้มค่า ไม่ฟุ่มเฟือย ฟุ้งเฟ้อ ผู้ที่ดำเนินชีวิตเรียบง่าย รู้จักฐานะการเงินของตน คิดก่อนใช้ คิดก่อนซื้อ เก็บออม รู้จักทำบัญชีรายรับรายจ่ายของตนเองอยู่เสมอ

3) ซื่อสัตย์ คือประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกง

และไม่หลอกลวง (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 382) การปลุกฝังให้ครูซื่อสัตย์คือการใช้ครูประพฤติตรงและจริงใจ ไม่คดโกงและไม่หลอกลวง ปลอดภัยจากความรู้สึกลำเอียงหรืออคติ ครูที่ซื่อสัตย์ต้องประพฤติตรง ทั้งต่อหน้าที่ ต่อวิชาชีพ ตรงต่อเวลา ไม่ใช่เล่นก๊อล คดโกง ทั้งทางตรงและทางอ้อม รับผิดชอบต่อตนเองและปฏิบัติอย่างเต็มที่ถูกต้อง

4) วินัย คือระเบียบแบบแผนและข้อบังคับ

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1077) การปลุกฝังให้ครูมีวินัยคือการให้ครูยึดมั่นในระเบียบแบบแผน กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับและข้อปฏิบัติ ของโรงเรียน สังคมและประเทศชาติ ซึ่งมีทั้งวินัยในตนเองและวินัยต่อสังคม วินัยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญหนึ่งของประชาธิปไตย วินัยจึงมีความสำคัญต่อคุณภาพของบุคคล สังคมและต่อคุณภาพของ

ประเทศ (สุชาติพิทย์ ร่วมโพธิ์, 2547, หน้า 17) โดยครูต้องเป็นผู้ยินดีปฏิบัติตามอย่างเต็มใจและตั้งใจ พฤติกรรมของครูสามารถปลูกฝังได้เริ่มตั้งแต่ การเข้าคิว การขับรถให้ถูกต้องตามกฎหมายจราจร

5) สุภาพ คือ เรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1205) การปลูกฝังให้ครูสุภาพ คือ การให้ครูเป็นคนเรียบร้อย อ่อนโยน ละมุนละม่อม มีกิจกรรมารยาทที่งดงาม มีสัมมาคารวะ อ่อนน้อมถ่อมตน ตามสถานภาพและกาลเทศะ ไม่ก้าวร้าว รุนแรง วางอำนาจ ข่มผู้อื่น ทั้งโดยวาจาและท่าทาง แต่ในเวลาเดียวกันยังคงมีความมั่นใจในตนเอง เป็นผู้ที่มีการยาท วางตนเหมาะสมตามวัฒนธรรมไทย

6) สะอาด คือ ไม่สกปรก ผ่องใส บริสุทธิ์ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1155) การปลูกฝังให้ครูสะอาดคือการให้ครูมีร่างกายสะอาด จิตใจสะอาด บริสุทธิ์ ไม่ทุจริต ปราศจากความมัวหมอง ทั้งกาย ใจ และสภาพแวดล้อม ครูที่สะอาดผ่องใส เป็นที่เจริญตา ทำให้เกิดความสบายใจแก่ศิษย์ เพื่อนครู ผู้บริหารผู้ปกครองตลอดจนผู้พบเห็น นอกจากนี้ และยังรวมถึงมีความสะอาดในที่อยู่อาศัย

7) สามัคคี คือ ความพร้อมเพรียง ความปรองดองกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1178) การปลูกฝังให้ครูสามัคคี คือ การให้ครูมีความพร้อมเพรียง ความปรองดองกัน ร่วมใจกันปฏิบัติงานให้บรรลุผลตามที่ต้องการ เกิดผลงานอย่างสร้างสรรค์ปราศจาก การทะเลาะวิวาท ไม่เอาไรต์เอาเปรียบกัน เป็นการยอมรับความมีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางความคิด ความหลากหลายในเรื่องเชื้อชาติ ความกลมเกลียวกันในลักษณะเช่นนี้ เรียกอีกอย่างว่า ความสามานฉันท์ ครูที่มีความสามัคคี ยังต้องเปิดใจกว้างรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น รับผิดชอบต่อตน ทั้งในฐานะผู้นำและผู้ตามที่ดี มีความมุ่งมั่นต่อการรวมพลัง ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เพื่อให้การงานสำเร็จลุล่วง แก้ปัญหาและขจัดความขัดแย้งได้ เป็นผู้ที่มีเหตุผล ยอมรับความแตกต่างหลากหลายทางวัฒนธรรม ความคิด ความเชื่อ พร้อมที่จะปรับตัวเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติ

8) น้ำใจ คือ ความจริงใจ ความเอื้อเฟื้อ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 580) การปลูกฝังให้ครูมีน้ำใจ คือ การให้ครูมีความจริงใจ มีความเอื้อเฟื้อไม่เห็นแก่

เพียงตัวเองหรือเรื่องของตัวเอง แต่เห็นอกเห็นใจ ศิษย์ เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองหรือบุคคลอื่น

5. ด้านความเสียสละและความอดทน

5.1) มีความเสียสละ สละคือให้โดยยินยอมให้ด้วยความเต็มใจ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1223) การปลูกฝังให้ครูมีความเสียสละ คือ การให้ครูยินยอมให้สิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับศิษย์ เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้อื่นหรือส่วนรวม ด้วยความเต็มใจ โดยไม่หวังผลตอบแทน ได้แก่การเสียสละทรัพย์ การเสียสละกำลังกาย การเสียสละวาจาและกำลังใจ การเสียสละความสุขสบายส่วนตน เป็นต้น ความเสียสละเป็นคุณธรรมขั้นพื้นฐานของผู้ประกอบวิชาชีพครู เพราะครูอยู่ในสังคม ดังนั้น ต้องมีน้ำใจเอื้อเฟื้อเสียสละ แบ่งปันให้แก่กัน ไม่มีจิตใจคับแคบ เห็นแก่ตัว ความเสียสละจึงเป็นคุณธรรมเครื่องผูกมิตรไมตรี ยึดเหนี่ยวจิตใจไว้ เป็นเครื่องมือสร้างลักษณะนิสัยให้เป็นคนเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว คนที่อยู่ร่วมกันในสังคมจะเกิดความสงบสุขได้ควรจะมีคุณธรรมคือความเสียสละ คือ เสียสละความสุขส่วนตัวเพื่อส่วนรวม เพราะถ้าต่างคนต่างเห็นแก่ตัว ไม่เห็นแก่คนอื่นแล้ว ส่วนรวมก็จะเดือดร้อน เมื่อส่วนรวมเกิดความเดือดร้อนเสียแล้วความสุขความสงบจะเกิดขึ้นได้อย่างไร การเสียสละจึงเป็นคุณธรรมสำคัญอย่างหนึ่งในสังคม เริ่มตั้งแต่ครอบครัวอันเป็นหน่วยเล็ก ๆ ของสังคม ต้องเสียสละความสุขส่วนตัวให้แก่กัน เสียสละทรัพย์สินที่หามาได้ด้วยความเห็น้อยากลำบากให้แก่กัน ทั้งในยามปกติและคราวจำเป็น ดังจะเห็นได้จากที่มีการเสียสละและบริจาคทรัพย์ สิ่งของเพื่อช่วยเหลือกัน ในเมื่อประสบภัยอย่างใดอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นแก่คนในทีเดียว ก็มักจะมีการบริจาคเพื่อนำเงินหรือสิ่งของไปช่วยเหลือผู้ที่ได้รับความทุกข์ ความเดือดร้อนอันเกิดจากภัยพิบัติต่าง ๆ เช่น อุทกภัย เป็นต้น หรือไม่ก็มีการบริจาคสิ่งของเพื่อนำไปสร้างเป็นสาธารณประโยชน์ให้แก่สังคมส่วนรวมบุคคลผู้มีน้ำใจเสียสละ มีจิตใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ทุกคนในสังคมช่วยเหลือเท่าที่เห็นว่าสมควรจะช่วยเหลือได้ เห็นใครควรแก่การช่วยเหลือก็ช่วยเหลือตามกำลังมากบ้างน้อยบ้าง หรือบางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังกาย บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังทรัพย์ บางครั้งก็ช่วยเหลือด้วยกำลังสติปัญญาทุก ๆ ครั้ง ที่ช่วยเหลือก็มีความกรุณาสงสารเป็นเบื้องหน้า มุ่งที่จะ

ปลดปล่อยความทุกข์ของผู้อื่นด้วยความเต็มใจ บริสุทธิ์ใจ ผู้ที่ฝึกฝนมาดีในเรื่องของการเสียสละยอมสละได้โดยง่าย ไม่ต้องฝืนใจ สามารถที่จะทำได้อย่างสม่ำเสมอ และสามารถที่จะเสียสละให้ได้แม้สิ่งอันเป็นที่รัก ที่ให้ได้โดยยาก มีอวัยวะและชีวิตเป็นที่สุด ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และการเสียสละเป็นคุณธรรมสำคัญประการหนึ่งที่สร้างความนับถือ ผูกไมตรี ทำคนเกลียดให้รัก ทำคนที่รักอยู่แล้วให้มีความรักมากยิ่งขึ้น ย่อมให้ผลที่ดีเสมอ ก่อให้เกิดความชื่นชมยินดีต่อกันและกัน ไม่ว่าจะเป็นผู้ให้หรือผู้รับ คนที่มีน้ำใจเสียสละคิดจะเฉลี่ยแบ่งปันลาภผลและความสุขของตนแก่ผู้อื่นอยู่เสมอ นั้น ไม่ว่าใคร ๆ ก็อยากคบหาสมาคมด้วย ดังนั้น ผู้ที่มองเห็นการณ์ไกลควรพยายามฝึกตนให้เป็นคนเสียสละแบ่งปันวันละนิด เป็นการสร้างนิสัย อุบนิสัยและอัธยาศัยที่ดีให้แก่ตนเอง ซึ่งอุบนิสัยนี้จะค่อย ๆ ฝังลึกลงในจิตใจ กลายเป็นอุปนิสัยที่มั่นคง ทำลายได้โดยยาก เป็นอุปนิสัยประจำตัวต่อไป ดังนั้น ความเสียสละครูจะต้องทำเป็นแบบอย่างผู้เรียนจึงมีการเสียสละ (วัชรวิธาน เข้มทอง, 2555)

กมลชนก ภิรมย์ศิริพรธม (2549, หน้า 14) ได้จำแนกความเสียสละออกเป็น 4 ประเภท คือ

- 1) เสียสละทรัพย์สินสิ่งของ ได้แก่ (1) แบ่งปันเครื่องบริโภค อุปโภค (2) บริจาคเงินช่วยเหลือ
- 2) เสียสละกำลังกาย ได้แก่ (1) ช่วยถือสิ่งของ (2) ช่วยทำความสะอาด เช่น ช่วยเก็บที่นอน ทำความสะอาดห้องเรียน เป็นต้น
- 3) เสียสละวาจาและกำลังใจ ได้แก่ (1) พูดปลอบใจให้กำลังใจ (2) ชื่นชม แสดงความยินดีแก่ผู้อื่น
- 4) เสียสละความสุขสบายส่วนตน ได้แก่ (1) สละที่นั่งให้ผู้อื่น (2) นำเวลาพักผ่อนไปช่วยเหลืองานอื่น

5.2) ความอดทน อดทน คือ ยอมรับสภาพความยากลำบาก (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 1322) การปลูกฝังด้านความอดทน เป็นการปลูกฝังให้ครูยอมรับสภาพความยากลำบาก ในสิ่งที่ไม่เป็นที่พอใจหรือต่ออารมณ์หรือถ้อยคำที่ทำให้เจ็บแค้นใจ ความอดทนเป็นคุณธรรมที่สามารถฝึกให้เกิดขึ้นได้กับทุกคน ทำให้ชนะอุปสรรคและช่วยให้ประสบความสำเร็จ คนที่มีความอดทนยอมเป็นที่ชอบพอรักใคร่ของศิษย์ เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและผู้อื่น ในการเรียนการสอนครูสามารถนำประสบการณ์สร้างแรง

บันดาลใจและกระตุ้นความคิดของผู้เรียนแต่สิ่งทีครูจะต้องมีคือ ความอดทน ครูที่ดีต้องถือว่าผู้เรียนของเขาคือผู้ไม่รู้ ครูที่มีคุณภาพต้องสามารถเข้าใจและรู้วิธีที่จะช่วยให้พวกเขาประสบความสำเร็จ ถ้าครูผู้สอนมีความอดทนน้อยหรือไม่มีเลยก็จะพ่ายแพ้ต่อผู้เรียน มีผู้เรียนหลายคนทีครูจะต้องมีความอดทนในชั้นเรียนเพื่อรักษาผู้เรียน เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพในการสอน สิ่งทีครูได้จากความอดทน คือ ความประทับใจทีไม่รู้ลืมของผู้เรียนมีต่อครู

ความอดทนสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ (ทัศนาศาสตร์, 2556, หน้า 173)

1) การอดทนต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของผู้เรียน ครูต้องอดทนต่อปัญหาผู้เรียนอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ คิดเลขไม่เป็น แม้แต่ผู้เรียนที่จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นบางคนยังอ่านเขียนไม่คล่อง ซึ่งเป็นเรื่องทีไม่น่าให้อภัยครู สาเหตุหนึ่งเป็นเพราะระบบประเมินและวัดผล ในภาพรวมของทุกสังกัดน่าจะมีปัญหาระเบียบของแต่ละสังกัดรวมทั้งสำนักงานส่งเสริมการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัยทีผอนผันให้ผู้เรียนทีสอบตกมาสอบซ่อมและถ้าได้เกรด 1 ก็ให้ผ่านแทบทุกคน ทั้งทีความจริงผู้เรียนอาจจะมีปัญหาอยู่สุดท้ายก็ได้เลื่อนขึ้นไปเรื่อย ๆ ทั้งทีมีปัญหาสะสมติดตัวจนกระทั่งจบมัธยมศึกษาตอนต้น ก็ยังอ่านเขียนไม่คล่อง ความอดทนของครูทีต้องอดทนต่อปัญหาการทะเลาะวิวาทของผู้เรียน กรณีก่อการทะเลาะวิวาทผู้เรียนส่วนใหญ่สะท้อนสภาพการณ์ให้เห็นว่าสภาพสังคมไทยในปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ความคิด ความเชื่อ และค่านิยมของผู้เรียนเปลี่ยนแปลงไปจากสภาพสังคมแบบไทย ๆ ทีมีต้นแบบของผู้ใหญ่ ซึ่งมีลักษณะของการเอื้ออาทรมีความเมตตากรุณาต่อกัน แต่มาถึงปัจจุบันต้นแบบของสังคมที่ดีโดยผู้ใหญ่มองบางคนประพฤติ ปฏิบัติตนไม่เหมาะสม โดยเฉพาะการแสดงออกซึ่งความรุนแรงหรือตัวอย่างทีเยาวชนได้รับจากสื่อต่าง ๆ เช่น โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต เกม ล้วนแล้วแต่ส่งผลให้เยาวชนบางกลุ่มเอาอย่างจนส่งผลต่อการใช้ความรุนแรงในสังคมและการทะเลาะวิวาทมาอย่างต่อเนื่อง สาเหตุของการทะเลาะวิวาทผู้เรียน ส่วนใหญ่เห็นว่าสาเหตุหลัก ๆ มาจากเรื่องขาดจิตสำนึกต่อหน้าที มีการลอกเลียนพฤติกรรมการรักคักคี่ศรีของสถาบัน นอกจากนี้ครูต้องอดทนต่อปัญหาการติดเกมของผู้เรียน พบได้บ่อยใน

ครอบครัวไทยปัจจุบันนี้ พ่อแม่หลายคนลำบากใจที่จะบังคับให้ลูกเล่นเกม ผู้เรียนบางคนติดมากจนไม่สนใจการเรียน ผลการเรียนตกลงมาก ๆ หรือบางคนไม่ยอมไปโรงเรียน

2) การอดทนต่อความเจ็บแค้นแห่งจิตใจ เป็นการที่อดทนต่อความเจ็บแค้นแห่งจิตใจ อดทนต่อถ้อยคำที่เสียดแทงใจ เช่น คำสบประมาท คำด่า คำหยาบ คำกระทบกระเทือนเปรียบเปรย คำดูหมิ่นเหยียดหยาม ซึ่งก่อให้เกิดความแค้นใจ ความโกรธ ครูต้องสามารถอดทนต่อคำเหล่านี้ได้โดยมิได้โต้ตอบหรือแสดงอาการหรือโกรธหรือไม่พอใจและไม่หวั่นไหวไปตามคำกล่าวนั้น ๆ

6. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์

มนุษยสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ในทางสังคมระหว่างมนุษย์ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 833) มนุษยสัมพันธ์จัดเป็นทั้งศาสตร์ (Science) และศิลป์ (Art) เนื่องจากมีหลักการและทฤษฎีที่เป็นข้อความรู้ และการนำหลักการ หรือทฤษฎีไปปฏิบัติให้ประสบ ความสำเร็จได้นั้นต้องอาศัยเทคนิควิธีการ ซึ่งถือเป็นศิลปะเฉพาะตัวของแต่ละบุคคล ผู้นำทางวิชาการจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษในด้านสามารถฟังพาคณอื่นได้อย่างสะดวกสบายใจ ทั้งนี้เพราะความสำเร็จในการทำงานต่าง ๆ จะต้องอาศัยลูกน้องหรือผู้ร่วมงานซึ่งมีลักษณะและความสามารถแตกต่างกัน แต่ผู้นำก็สามารถจูงใจให้มนุษยสัมพันธ์เป็นเทคนิคการกระตุ้นให้คน และกลุ่มคน มาเกี่ยวข้องกันทั้งในเรื่องงาน เรื่องส่วนตัวจน สามารถทำกิจกรรมใด ๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายโดยความร่วมมือร่วมแรงร่วมใจ เพื่อที่จะทำกิจกรรมดังกล่าวได้อย่างเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล โดยการทำงานเพื่อส่วนรวมนี้อาจเป็นกระบวนการกลุ่มที่ทำงานร่วมกันด้วย ความเต็มใจ เต็มความสามารถ มนุษยสัมพันธ์ควรประกอบด้วย 1) การรู้จักตน 2) การเข้าใจผู้อื่น และ 3) การมีสภาพแวดล้อมที่ดี

การปลูกฝังด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ เป็นการปลูกฝังให้ครูมีความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ซึ่งจะก่อให้เกิดความเข้าใจอันดีต่อกัน โดยเฉพาะการมีมนุษยสัมพันธ์กับผู้เรียน เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครองและผู้อื่น โดยธรรมชาติของครูจะต้องมีการติดต่อกับบุคคลอื่น ๆ อยู่เสมอ เพราะไม่สามารถอยู่คนเดียวในโรงเรียนหรือสังคมได้ การที่จะอยู่อย่างมีความสุขจะต้องเข้าหาสังคม รู้จักสร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีในการติดต่อกับ

ผู้อื่น การศึกษาจะทำให้รู้ถึงจิตใจคนเพื่อปรับตนเองให้เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับบุคคลอื่น ซึ่งแต่ละคนมีบุคลิกภาพอุปนิสัยที่แตกต่างกัน จะต้องใช้กลวิธีที่จะทำให้เข้ากับผู้อื่นให้ได้ มนุษยสัมพันธ์เป็นความสัมพันธ์ของมนุษย์ด้วยการมีไมตรีจิตที่ดี มีเมตตาต่อกัน เพื่อให้ได้มาซึ่งความยอมรับนับถือ ความไว้วางใจ สามารถทำงานร่วมกันได้อย่างมีความสุข แต่ทั้งนี้ การมีมนุษยสัมพันธ์ของครูที่ดีนั้นย่อมไม่หวังผลตอบแทนใด ๆ ทั้งสิ้น และนำไปใช้ให้เหมาะสมและถูกกาลเทศะกับสภาพแวดล้อมในสังคมด้วย มนุษย์ทุกคนมีค่ามีความเป็นคนเทียมกัน มีความต้องการไม่มีที่สิ้นสุด การสร้างเสริมความสัมพันธ์อันดีกับบุคคลอื่น จะต้องเริ่มต้นจากตัวเราก่อน เช่น การเปิดฉากทักทายผู้อื่นก่อน ยกมือไหว้ผู้อื่นก่อนหรือพูดกับผู้อื่นก่อน มนุษยสัมพันธ์ของครูมีความสำคัญในการสร้างความเข้าใจอันดีต่อบุคคลอื่นด้วยการสร้างความเชื่อถือ รักใคร่ซึ่งกันและกัน ความพอใจยินดีให้ความร่วมมือในการปฏิบัติงาน การคบหาสมาคม

การปลูกฝังมนุษยสัมพันธ์ของครู ได้แก่ 1) การสร้างความสัมพันธ์กับผู้บริหาร 2) การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนร่วมงาน 3) การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับนักเรียน และ 4) การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชนหรือผู้ปกครอง ลักษณะการสร้างมนุษยสัมพันธ์ของครูมี ดังนี้ 1) ให้ความช่วยเหลือแก่เพื่อนครูในโรงเรียน 2) สามารถปรับตัวให้เข้ากับเพื่อนครูในโรงเรียน 3) ให้คำแนะนำครูใหม่ 4) ให้ความสนใจหมั่นไต่ถามทุกข์สุขผู้เรียน 5) ให้การช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหา 6) มีความเข้าใจในความแตกต่างของผู้เรียน 7) ให้การปรึกษาหารือต่าง ๆ แก่ผู้เรียน 8) ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของผู้เรียน 9) สนใจให้ความร่วมมือกับชุมชน และ 10) ให้การต้อนรับและเป็นกันเองกับผู้ปกครอง

7. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์

แบบอย่าง คือ ตัวอย่างที่จะอ้างเป็นบรรทัดฐานได้ (ราชบัณฑิตยสถาน, 2546, หน้า 641) การปลูกฝังให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี คือ การให้ครูประพฤติประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ ระมัดระวังในการกระทำ และการพูดของตนอยู่เสมอ ไม่พูดจាក้าวร้าว หยาบคาย ไม่โกรธง่าย กระทำตนให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมประเพณีที่ดำรง มีกิริยามารยาท และการแต่งกายสุภาพ เรียบร้อยเหมาะสมกับกาลเทศะเพื่อใช้เป็นแนวทางในการดำเนินตน

ของผู้เรียน ครู ถือเป็นบุคลากรที่สำคัญอย่างมาก ในการเป็นผู้ที่อบรมสั่งสอนถ่ายทอดวิชาความรู้รวมทั้งให้ความรักความเมตตาต่อศิษย์ทุกคน เพราะในชีวิตของคนเรานั้น ถือว่าบิดามารดา เป็นผู้ที่มีพระคุณอันสูงสุด เพราะเป็นผู้ที่ให้กำเนิดให้ความรัก ความเมตตาความห่วงใยและเสียสละเพื่อลูก ครูก็ถือเป็นผู้ที่เสียสละเช่นกัน การเป็นแบบอย่างที่ดีของครูเป็นสิ่งสำคัญเพราะหากครูสามารถปฏิบัติหน้าที่ของตนและมีจรรยาบรรณทอย่างเคร่งครัดแล้วเด็กก็จะนำไปเป็นแบบอย่างยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ เด็กก็จะโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศชาติต่อไป แม้ว่าในปัจจุบันนี้จะมีครูที่กระทำตนเป็นแบบอย่างที่ไม่ดีเกิดขึ้น จะเห็นได้จากเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นตามหน้าหนังสือพิมพ์ แต่ก็ถือว่าเป็นส่วนน้อยเพราะยังมีครูอีกเป็นจำนวนมากที่มีจิตสำนึกของความเป็นครูอย่างแท้จริง พร้อมทั้งจะเสียสละและอุทิศตนดูแลเอาใจใส่สั่งสอนอบรมให้เด็กได้พบกับแสงสว่างแห่งปัญญา อันจะเป็นหนทางในการประกอบอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้ต่อไปในอนาคต การประพฤติปฏิบัติเป็นแบบอย่างที่ดีนั้น ต้องปลูกฝังทั้งทางกาย เช่น สุภาพอ่อนน้อมไม่รังแกทำร้ายคนอื่น ให้ความคุ้มครองผู้ที่ยอ่อนแอกว่าช่วยเหลือผู้อื่นที่ประสบภัย ตกทุกข์ได้ยาก แม้ว่าจะช่วยไม่สำเร็จก็ไม่ความกระวนกระวาย เพราะเพียงแค่อุดปรารภนาดีและคิดช่วยเหลือผู้อื่นอย่างบริสุทธิ์ ก็ถือว่าเราได้ทำความดีแล้วทางวาจา เช่น พูดจาไพเราะน่าฟัง ไม่พูดดูถูกเหยียดหยามล้อเลียน ดุด่า หยาบคาบ หรือใช้วาจาเชือดเฉือนผู้อื่น ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในทางไม่ดี ไม่ว่าจะเป็นเรื่องจริงหรือไม่จริงก็ตาม ทางใจ เช่น ไม่คิดร้าย ไม่คิดริษยา เบียดเบียนผู้อื่น คือปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและพ้นทุกข์

เอกสารอ้างอิง

- กมลชนก ภิรมย์ศิริพรรณ. (2549). *คู่มือพัฒนาความเสียสละของนักเรียนช่วงชั้นที่ 1*. ปรินญาณินพณ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- กมลวรรณ กันยาประสิทธิ์. (2558). ประเด็นทางวิทยาศาสตร์กับสังคมเพื่อทักษะในศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 26(2), 3.
- กฤษฏี ยืนสุข. (2560). *แนวทางการพัฒนาดัชนีความเป็นครูที่ดีของท้องถิ่น โดยกระบวนการ Six Sigma*. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.
- กัตติกา ภูพานาม และสมพงษ์ พันธุ์รัตน์. (2560). *การพัฒนาแบบวัดและเกณฑ์จิตวิญญาณความเป็นครูของนักศึกษา คณะศึกษาศาสตร์และครุศาสตร์*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยราชภัฏพิบูลสงคราม.

สรุป

การปลูกฝังจิตวิญญาณความเป็นครู สรุปได้ 7 ด้าน ดังนี้

1. ด้านความรัก ความเมตตาต่อศิษย์ ควรปลูกฝังให้ครูมีใจผูกพันด้วยความห่วงใยศิษย์ สามารถแนะนำให้กำลังใจแก่ศิษย์ทุกคนได้ มีจิตใจโอบอ้อมอารี รักต่อศิษย์
2. ด้านความรับผิดชอบ ควรปลูกฝังให้ครูมีความรับผิดชอบ คือ การยอมรับผลทั้งที่ดีและไม่ดีในกิจการที่ตนได้ทำลงไปหรือที่อยู่ความดูแลของตน
3. ด้านความรักและศรัทธาในวิชาชีพครู ควรปลูกฝังให้ครูมีความเชื่อถือ ความเลื่อมใสและความผูกพันด้วยความห่วงใยต่อบุคคลหรือองค์กรวิชาชีพครู
4. ด้านคุณธรรม จริยธรรม ควรปลูกฝังให้ครูมีความซื่อสัตย์ อดทน วินัย สุภาพ สะอาด สามัคคีและมีน้ำใจ
5. ด้านความเสียสละและความอดทน ควรปลูกฝังให้ครูมีความเสียสละ คือการให้ครูยินยอมให้สิ่งของที่ตนมีอยู่ให้กับศิษย์ เพื่อนครู ผู้บริหาร ผู้ปกครอง ผู้อื่นหรือส่วนรวมสำหรับความอดทนเป็นการปลูกฝังให้ครูยอมรับสภาพความยากลำบาก ในสิ่งที่ไม่เป็นที่พอใจหรือต่ออารมณ์หรือถ้อยคำที่ทำให้เจ็บแค้นใจ
6. ด้านการมีมนุษยสัมพันธ์ ควรปลูกฝังให้ครูการรู้จักตนเอง การเข้าใจผู้อื่น และการมีสภาพแวดล้อมที่ดี
7. ด้านการเป็นแบบอย่างที่ดีต่อศิษย์ ควรปลูกฝังให้ครูเป็นแบบอย่างที่ดี คือ การให้ครูประพฤติประพฤติตนเป็นตัวอย่างที่ดีทั้งทางกาย วาจาและจิตใจ

- จันทร์ชลี มาพุท. (2561). รูปแบบครูในฝัน : มุมมองของนิสิตคณะศึกษาศาสตร์ หลักสูตร 5 ปี. *วารสารการศึกษาและการพัฒนาสังคม*, 1(1), 61.
- ฉวีวงศ์ ศรีสุวรรณ. (2549). การเปรียบเทียบผลการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรมของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรื่อง ความกตัญญูต่อบิดาและคุณแม่ตาจากครูณา โดยใช้การสอนแบบ SPAA กับการสอนปกติ. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. ลพบุรี: มหาวิทยาลัยราชภัฏเทพสตรี*.
- ณัฐภรณ์ หลาวทอง และปิยวรรณ วิเศษสุวรรณภูมิ. (2553). การพัฒนาแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู. *วารสารวิธีวิทยาการวิจัย*, 23(1), 26.
- ทวีศักดิ์ จินดาบุรุษ. (2559). การพัฒนาและประเมินความคิดสร้างสรรค์ในสถานศึกษา. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 27(1), 1.
- ทัศนาศรี ประสานตรี. (2556). การพัฒนารูปแบบความเป็นครูของนักศึกษา มหาวิทยาลัยนครพนม. นครพนม: คณะศิลปศาสตร์และวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนครพนม.
- พรวิทย์ จันทร์ศิริ. (2560). การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสมรรถนะหลักกับประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของข้าราชการครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 11(1), 147.
- พรทิพย์ นิ่มแสง. (2549). การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมด้านความรับผิดชอบต่อตนเองและสังคม โดยใช้กระบวนการกลุ่มแก้ปัญหา ของนักศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูงปีที่ 1. *วิทยานิพนธ์ ค.ม. ภูเก็ต: มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต*.
- พระสุขุม สุขพุดเทโก. (2559). ลักษณะของครูที่ดี. *วารสารศึกษาศาสตร์ มมร.*, 4(1), 33.
- พิณสุดา สิริรังษศรี. (2557). การยกระดับคุณภาพครูในศตวรรษที่ 21. กรุงเทพฯ: สำนักงานส่งเสริมสังคมแห่งการเรียนรู้และคุณภาพเยาวชน.
- ภาวัต ตั้งเพชรเดโช. (2556). จิตวิญญาณความเป็นครูกับความก้าวหน้าในอาชีพที่พยากรณ์ความทุ่มเทในการทำงานของครู. *วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าพระนครเหนือ*.
- ภาสกร เรืองรอง และคณะ. (2556). เทคโนโลยีการศึกษากับครูไทยในศตวรรษที่ 21. พิษณุโลก: ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- มาซีเต๊ะ ปีมา. (2559, มกราคม-มิถุนายน). ความสัมพันธ์ระหว่างภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา กับขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานของครู. *วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏยะลา*, 11(1), 3-4.
- ยนต์ ชุ่มจิต. (2550). *ความเป็นครู พิมพ์ครั้งที่ 4*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2556). *ข้อบังคับคุรุสภาว่าด้วยมาตรฐานวิชาชีพ พ.ศ. 2556*. เล่มที่ 130 ตอนพิเศษ 130ง 4 ตุลาคม 2556.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: นามมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์.
- วิภาพรรณ พินลา. (2559). แนวทางการจัดการเรียนรู้สังคมศึกษา โดยใช้กระบวนการคิดแก้ปัญหา สำหรับผู้เรียนยุคศตวรรษที่ 21. *วารสารศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม*, 10(3), 23.
- วีระพร บำรุงผล. (2548). *ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อรับผิดชอบของผู้เรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จังหวัดอุบลราชธานี*. วิทยานิพนธ์ ค.ม. อุบลราชธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุบลราชธานี.
- วัชรทาน เข้มทอง. (2555). *ปัจจัยทางจิตและสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสียสละของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อำเภอพุทธมณฑล จังหวัดนครปฐม*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัลนิกา ฉลากบาง. (2559). จิตวิญญาณความเป็นครู : คุณลักษณะสำคัญของครูมืออาชีพ. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 6(2), 125.

- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2559). *สรุปสาระสำคัญแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่สิบสอง พ.ศ. 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกฤษฎมมนตรี.
- สำนักงานเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (2557). การแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี แถลงต่อสภานิติบัญญัติ แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ (สนช.) ครั้งที่ 8/2557 เมื่อ 12 กันยายน 2557.
- สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สุชาติพิทย์ ร่วมโพธิ์. (2547). *ความสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมความมีวินัยในตนเองกับพฤติกรรมความปลอดภัยในการทำงาน*. วิทยานิพนธ์ วท.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สุพิชญา โคทวิ. (2557). *การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา เพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- สุริยา ฮ่องเสนาะ. (2557). *รายงานการวิจัยแนวทางการพัฒนาการศึกษาไทยกับการเตรียมความพร้อมสู่ศตวรรษที่ 21 : บทบาทของครูไทยในศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- สายไหม ศรีโกคา. (2549). *คู่มือพัฒนาความเมตตากรุณาของผู้เรียนช่วงชั้นที่ 2*. วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อมรรัตน์ แก่นสาร. (2560). การพัฒนาตัวบ่งชี้จิตวิญญาณความเป็นครู ของครูสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. *วารสารมหาวิทยาลัยนครพนม*, 7(1), 7.
- อาทิตย์ ราชพัฒน์. (2554). *การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำของครูในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน*. วิทยานิพนธ์ ป.ด. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- Kreitner, Rebert. (1998). *Management 7th ed*. New York: Houghton Mifflin Company.
- Sayer, John. (1996). The Need for Recognition and Professional Status in McLell and, V. Alan & Varma, Ved. (Eds.). *The Need of teachers*. London: cassell.
- Short, Paula M. and Jung T. Greer. (2002). *Leadership is Empowered Schools: Themes from innovative Efforts*. New Jersey: Prentice-Hall.